

ผักสวนครัวรั้วกินได้! ใครกิน?

ว.พี. ล้าครึก

"ผักสวนครัวรั้วกินได้"...ใครกิน ? เป็นประเด็นคำถามซึ่งตั้งขึ้นจากรากฐานความคิดที่ค่อนข้างจะอิสระ ท่ามกลางปัญหาเศรษฐกิจซึ่งกำลังทรุดหนัก ทำให้คนในสังคมเริ่มหันมาให้ความสำคัญแก่การทำเกษตรแบบพื้นบ้านมากขึ้น

หากสามารถมองย้อนกลับไปสู่อีกครั้ง โดยเฉพาะตัวผู้เขียน เรื่องนี้เองที่ชีวิตผ่านประสบการณ์มายาวนานพอสมควร ช่วยให้เห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนว่า เป็นเพราะช่วงที่ผ่านมา ไม่ว่าจะมองไปยังจุดไหน ยิ่งในด้านการเกษตรซึ่งเป็นพื้นฐานชีวิตคนทั้งชาติ ซึ่งเคยมีการปรับตัวอย่างสอดคล้องกันกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ช่วยให้เห็นหัวไปมีกินมีใช้ แม้ไม่หรูหราฟู่ฟ่าแต่ก็ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว

นอกจากนั้น **"ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมก็ยังไม่สูญเสียมากนัก"** อีกทั้ง **"สถาบันการเงินซึ่งทำหน้าที่จัดการการเงินและให้เงินกู้แก่คนอื่น ก็ยังไม่เกิดขึ้นเสมือนดอกเห็ดเช่นยุคหลัง ๆ"** แต่ทุกสิ่งยังคงผสมผสานอยู่กับชีวิตคนในชุมชนท้องถิ่นซึ่งกระจายอยู่ทั่วไป แม้ว่าจะมีความเหลื่อมล้ำระหว่างชุมชนในเมืองกับส่วนซึ่งอยู่ด้านนอก ซึ่งควรได้รับการแก้ไขในช่วงต่อมาอย่างสมเหตุสมผล

คงต้องยอมรับความจริงว่า ปัญหาเศรษฐกิจที่ขยายขอบข่ายความรุนแรงยิ่งขึ้น เกิดจาก **"คนล้มตัว"** หรือ **"ความเห็นแก่ตัวที่เกิดจากการหลงตัวเอง"** ทำให้ก้าวหน้าเลยสิ่งซึ่งควรจะอยู่อย่างมีเหตุมีผล และมองห่างจากความจริงออกไปมากขึ้น

ในเมื่อชีวิตคนมีสังขารที่เกิดจากพื้นดิน แต่ก็ย่อมมีการเติบโตยิ่งขึ้นเป็นธรรมชาติของอีกด้านหนึ่ง หากยิ่งเติบโตยิ่งล้มตัวก็เท่ากับล้มพื้นดินดินเกิด ในขณะที่การเกษตรมีธรรมชาติซึ่งจำเป็นต้องพึ่งพาพื้นดินเป็นสังขาร แม้ช่วงหลัง ๆ เทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าอาจทำให้รู้สึกว่าจะสามารถทำการเกษตรได้โดยไม่ต้องอาศัยพื้นดินโดยสิ้นไปว่า ทุกสิ่งซึ่งนำมาใช้เป็นวัสดุอุปกรณ์ก็ยังคงอาศัยพื้นดิน แม้อาจมีการผ่านกรรมวิธีมาแล้วหลายทอด

สภาพดังกล่าว จึงกำหนดวิถีทางที่นำไปสู่ภาวะสร้างปัญหามากขึ้น โดยเฉพาะผู้ซึ่งตกอยู่ในสภาวะล้มตัวย่อมยากที่จะรู้ได้ถึงความจริง

อย่างไรก็ตาม คนในระดับล่างกับคนในระดับซึ่งมีการเติบโตขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง ก็ยังคงต้องอยู่ร่วมกัน และตามความจริงแล้ว คนระดับบน ยังต้องอาศัยระดับล่างเป็นพื้นฐาน เช่นเดียวกับการเกษตรที่เจริญยิ่งขึ้นบนฐานเทคโนโลยีก็ยังคงต้องอาศัยสภาพซึ่งอยู่ด้านล่าง หลักเดียวกันกับที่กล่าวไว้แล้วว่า แม้จะทำการเกษตรโดยไม่ต้องอาศัยพื้นดิน แต่ก็ยังคงต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ซึ่งมาจากพื้นดินนั่นเอง

ดังนั้น ในเมื่อมนุษย์มีจิตใจเป็นรากฐาน การเจริญเติบโตของมนุษย์จากทุกด้าน จึงควรยังคงมีความรู้สึกที่ซาบซึ้งอยู่กับพื้นดิน ซึ่งทำให้มองเห็นความสำคัญของคนระดับล่าง ร่วมกับเยาวชนซึ่งเฝ้ามองมาภายหลัง ช่วยให้มีความซื่อสัตย์และจริงใจไม่ว่าจะทำหน้าที่อะไรเพื่อคนเหล่านี้ หรืออาจกล่าวว่าแต่ละคนควรเติบโตขึ้นบนพื้นฐานความรับผิดชอบ ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ในเมื่อภาพที่เป็นความจริง สะท้อนให้เห็นได้ว่า คนส่วนใหญ่ยังมีโอกาสเติบโตสูงขึ้นก็ยิ่งแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัว ยิ่งคนในด้านอำนาจรัฐ ซึ่งบนพื้นฐานดังกล่าวคงไม่จำกัดอยู่เพียงผู้ที่เติบโตขึ้นภายในกรอบของอำนาจรัฐ แม้ผู้ซึ่งเติบโตขึ้นมาจากภายนอกก็อยากที่จะเข้าไปอยู่ด้านใน เพื่อความยิ่งใหญ่ในอำนาจด้วย จึงเกิดสภาพที่สอดคล้องกันภายในรากฐาน ดังเช่นที่ภาษาชาวบ้านเรียกกันว่า **"ฮั้วกัน"** อยู่ในทีอย่าง เป็นธรรมชาติ

"ในเมื่อทุกสิ่งมีความจริงที่มองได้สองด้านเสมอ" ดังนั้น เมื่อคนในตำแหน่งอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะป็นนักการเมืองหรือข้าราชการประจำ แท้จริงแล้วก็อยู่บนพื้นฐานเดียวกันแม้ว่านักการเมืองจะไปจากด้านนอก แต่การอยากเข้าไปก็สารภาพความจริงให้รู้ว่ามีความรู้สึกลอยอยู่ในด้านเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นแม้อาจขาดความจริงใจต่อคนระดับล่าง แต่ก็ยังต้องใช้เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์แห่งตนและพรรคพวก

การที่คนระดับล่าง แม้ระดับบนซึ่งมีความรู้สึกลอยอยู่กับด้านล่าง เริ่มหันมาให้ความสำคัญแก่การเกษตรแบบพื้นบ้านมากขึ้น อีกด้านหนึ่งซึ่งถือรากฐานอยู่กับอำนาจรัฐจึงได้กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกันกับทิศทางซึ่งด้านที่เป็นพื้นฐานกำลังให้ความสนใจด้วย

ด้วยเหตุนี้ การที่คนในตำแหน่งอำนาจรัฐมีการปรับนโยบายอย่างสอดคล้องกัน น่าจะมองได้สองด้านว่า - **เป็นการปรับซึ่งเกิดจากความเข้าใจปัญหาได้จริง หรือเป็นเพราะปฏิบัติตามกระแสเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่น ?** ซึ่งขณะนั้นคง ยากที่จะทราบได้ชัดเจน จนกว่าจะมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม ให้ผู้สนใจพิสูจน์ความจริงได้เสียก่อน

ดังนั้น การที่คนจากตำแหน่งอำนาจรัฐทั้งในด้านการเมืองและด้านงานประจำ ซึ่งทำหน้าที่สานถึงกันในการให้บริการส่งเสริมวิชาการและวัสดุอุปกรณ์การเกษตรแก่เกษตรกร โดยเฉพาะเน้นที่กรมส่งเสริมการเกษตร หยิบยกเอาคำว่า**"ผักสวนครัวรั้วกินได้"**ขึ้นมาเป็นจุดเด่นเพื่อจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ผักแก่ชาวบ้านนั้น ก่อนอื่นอาจมีคำถามในลักษณะ**"สองแฉ่งสองมุม"**เกิดขึ้นว่า **"เกษตรกรชาวบ้านเป็นผู้กินเอง หรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในระหว่างผู้ให้บริการมีส่วนร่วมกินด้วย ?"**

ถ้าให้ความสนใจศึกษาทุกสิ่งซึ่งรวมกันเป็นสังขรณ์ของชีวิตมนุษย์ ร่วมกับสิ่งซึ่งแต่ละคนแสดงออกจากรากฐานอย่างเป็นธรรมชาติให้รู้ได้ชัดเจน น่าจะช่วยให้อ่านความจริงได้จากทุกเรื่องราว ทุกสิ่งมีเหตุมีผลสานถึงกันเป็นระบบ ช่วยให้พิสูจน์ได้ว่า ถ้าหากมีการปฏิบัติมุ่งเน้นไปที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมเกิดช่องว่างซึ่งให้โอกาสกิเลสของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เข้าไปสร้างเงื่อนไขแฉ่งเพื่อหวังประโยชน์ให้วนกลับมาสนองความอยากของตนเป็นธรรมดา

ดังนั้น ถ้า ด้านหนึ่งรู้ได้ไม่ถึง ย่อมเปิดโอกาสให้อีกด้านหนึ่งขยายอิทธิพล ทำให้เกิดการกอบโกยมากขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นระบบที่หยิ่งรากลงลึกซึ่งอีกทั้งกว้างขวางมากขึ้น ทำให้ยากที่จะคิดแก้ไข ได้อย่างจริงจัง

ในกรณีที่เกิดขึ้นเราจึงพบความจริงว่า ทั้ง ๆ ที่คิด วนกลับไปแก้ไขปัญหาโดยนำเอาการจัดการเกษตรแบบพอเพียงมาใช้ปฏิบัติกับชาวบ้าน แต่แท้จริงแล้วก็ไม่ได้มองจากความรู้สึกแบบชาวบ้าน หรือที่เรียกกันว่า **"มองอย่างเอาใจเขาใส่ใจเรา"**ทำให้อ่านได้ว่า**"มีรากฐานที่ขาดความจริงใจ"**

เนื่องจากเมื่อครั้งที่การเกษตรในระดับชาวบ้านยังมีการทำแบบพอมีพอใช้ในครอบครัวนั้น เจ้าของจะรู้จักคัดผลผลิตที่มีความสมบูรณ์ในระดับสูงสุดเพื่อเก็บไว้ทำพันธุ์ของตน แล้วจึงจะนำส่วนที่เหลือมาใช้ประโยชน์ ทั้งการใช้ภายในครัวเรือนและการนำออกไปจำหน่ายภายนอก โดยไม่ต้องสูญเสียเงินในการซื้อหาจากที่อื่น แต่เท่าที่ทราบทางการไม่ได้ยกระดับความรู้เกษตรกรในขณะนี้จริงจริง แต่กลับถูกกว่าทำไม่ได้เพราะต้องใช้ความรู้สูง จึงหยยผลประโยชน์จากสิ่งนี้ไปให้คนระดับบน โดยอ้างเหตุผลว่าต้องการของมีคุณภาพสูง ทำให้เห็นความจริงว่ามีการมุ่งยกของให้มีความดีแต่ไม่สนใจให้ความสำคัญแก่การยกคุณภาพคนท้องถิ่น ทำให้เกิดระบบทำลายคนมากขึ้น

จากกรณีที่เกิดขึ้นซึ่งมีการอ้างว่า เพราะต้องการพันธุ์ลูกผสมที่มีคุณภาพ จึงต้องสั่งจากต่างประเทศ แม้ต่อมาภายหลังจะพบความจริงว่าเป็นพันธุ์ที่ซื้อในประเทศ หากมองที่โครงสร้างการผลิตซึ่งคนระดับล่างถูกปล่อยให้เสียเปรียบคนระดับบน ประเด็นการสั่งต่างประเทศหรือผลิตในประเทศย่อมมีผลไม่ต่างกัน เนื่องจากพบว่าแม้ผลิตในประเทศก็เป็นผลมาจากคนในกลุ่มซึ่งขึ้นไปมีโอกาสเหนือกว่าเกษตรกรในระดับพื้นฐาน ซึ่งยังคงตกเป็นเบี้ยล่างมาโดยตลอด ส่วนผู้ที่ขึ้นไปมีอิทธิพลเหนือกว่า ย่อมเกิดจากการรับอิทธิพลเทคโนโลยีมาจากต่างชาติเช่นกัน จึงทำให้

การพัฒนาการเกษตรของไทย ห่างจากพื้นฐานตัวเองมากขึ้น

สังขรณ์ได้ชี้ไว้ให้ทุกคนพิสูจน์ได้ชัดเจนว่า "ถ้าสิ่งนี้ขาดหายไป ย่อมมีสิ่งนั้นเข้ามาแทนที่"

ดังนั้นสิ่งซึ่งกำหนดไว้เป็นเป้าหมายของการพัฒนา จึงทำให้ผลที่ปรากฏเปลี่ยนไปสนองประโยชน์คนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งแท้จริงแล้ว ยืนอยู่ในด้านตรงข้ามกับกับเป้าหมาย การพัฒนาการเกษตรของไทยซึ่งมีเป้าหมายอันแท้จริงอยู่ที่เกษตรกรจึงทำให้ผลประโยชน์กลับไปตกอยู่กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมากกว่า ซึ่งเป็นมานานแล้ว เพียงแต่มาถึงช่วงหลัง ๆ ปรากฏเป็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพพื้นฐานของสังคมเปิดโอกาสให้กระแสจากด้านดังกล่าวอิสระมากขึ้น

หากทวนกลับไปมองสภาพการเกษตรในอดีต เพียงประมาณ 50-60 ปีที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีการตั้งกระทรวงงานที่เกี่ยวกับการเกษตรโดยตรงขึ้นมาแล้ว แต่เกษตรกรในยุคนั้นก็ยังมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างเห็นได้ชัด จึงทำให้เกษตรกรแต่ละครอบครัวพอมีพอใช้โดยไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัวจนทำให้ต้องทรุดหนัก เช่น ยุคซึ่งอาจเรียกว่า **"เทคโนโลยีก้าวหน้า"** ทำให้มีการทิ้งไร่นาและเกิดความเดือดร้อนกันอยู่ทั่วถึง

ชีวิตผู้เขียนมีโอกาสมองเห็นความจริง ซึ่งมีการแยกงานพัฒนาการเกษตรในด้านราชการ ซึ่งเคยรวมกันอยู่ในกรมหนึ่งชื่อ **"กรมเกษตรและการประมง"** หลังจากนั้นมาก็แยกกรมประมงออกมา ตามมาด้วยการตั้ง **"กรมการข้าว"** และแยก **"กรมส่งเสริมการเกษตร"** ออกมาอยู่ต่างหาก ในที่สุด **"กรมการข้าวซึ่งเกิดจากเหตุผลทางการเมืองเพื่อพรรคพวกอย่างชัดเจนมาก ก็ต้องเลิกล้มไปในไม่ช้าไม่นานนัก"**

ส่วนการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรได้มีการวิ่งเต้นขึ้นสู่ด้านบนกันอยู่นานพอสมควร ซึ่งระหว่างการผลิตกันเรื่องนี้ ย่อมมีการชี้แจงเหตุผลสะท้อนออกมาให้รู้ได้ชัดเจนมากขึ้นว่า นำเอาภาพซึ่งไปสัมผัสมาจากสิ่งที่ผู้ริเริ่ม เรื่องนี้ไปศึกษาจากสหรัฐอเมริกาโดยตรง มาใช้เป็นข้ออ้างอย่างชัดเจน ทำให้พิจารณาได้ว่าสิ่งนี้เริ่มขึ้นจากรากฐานที่ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้นหลังจากเกิดขึ้นแล้วย่อมถ่วงทอดเงื่อนไซ้ดังกล่าวลงสู่ด้านล่าง **ส่งผลทำลายความเป็นตัวของตัวเองของเกษตรกรซึ่งเป็นพื้นฐานสังคมไทยลึกซึ้งยิ่งขึ้น**

การขยายขอบข่ายผลประโยชน์ซึ่งอีกด้านหนึ่งได้รับในลักษณะที่อาจเรียกว่า "เบี้ยไปรายทาง" หรือ "กินตามน้ำ" จึงกลายเป็นเรื่องซึ่งถือได้ว่า "เป็นล้าเป็นสัน" มากขึ้นจนถึงจุดระเบิด และเชื่อว่าครั้งนี้นักองคมนตรีใครไม่ได้ล้มมากนัก หากในอนาคตน่าจะถึงจุดรุนแรงกว่านี้

ช่วงระหว่างที่ผู้เขียนได้รับการพิจารณาให้เข้าไปรับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เมื่อประมาณ 17 ปีมาแล้ว โดยนายกรัฐมนตรียังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนี้อีกตำแหน่งหนึ่ง และมีรัฐมนตรีช่วยว่าการรวม 4 คน ซึ่งส่วนใหญ่มาจาก ส.ส. ส่วนผู้เขียนก็ได้รับการเลือกเช่นกัน แต่ถ้าใช้เหตุผลวิเคราะห์โดยไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบ คงเห็นว่า **เลือกตั้งมาจากพื้นฐานธรรมชาติ** ซึ่งน่าจะลึกซึ้งมากกว่า เนื่องจากได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปรวมทั้งคนในกระทรวงเอง อย่างปราศจากพรรคหรือพวก ทั้ง ๆ ที่ตนก็เชื่อว่า จะสนิทสนมเป็นส่วนตัวกับนายกรัฐมนตรีนี่ไม่ เพราะไม่เคยวิ่งเต้นไปหาใคร

การสมัครรับเลือกกระทำหลังจากมีการมาทาบถามเอง ซึ่งตนคิดว่าสิ่งใดที่ยังไม่เคยเข้าไปสัมผัสความจริง ควรเข้าไปหาความรู้ ซึ่งจะได้รับความรู้อย่างลึกซึ้งซึ่งต้องลงร่วมทำงานกับคนระดับล่างเน้นที่เกษตรกรชาวบ้าน สิ่งซึ่งเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ช่วงแรกก็คือ รัฐมนตรีมีการแย่งชิงกันคุ้มครอง กว่าจะตกลงกันได้ต้องใช้เวลานานพอสมควร และกรมซึ่งได้รับความสนใจมากเห็นจะได้แก่กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมป่าไม้เป็นต้น ส่วนตนไม่สนใจคิดแย่งกับใคร แม้เหลือมาแค่ไหนก็รับแค่นั้นแต่ทำให้ดีที่สุดในฐานะที่เปิดกว้าง

การขอยุ่ข้อสารเคมี รวมทั้งเมล็ดพันธุ์พืชคงหากันอยู่ในกลุ่มแคบ ๆ ซึ่งตนก็ไม่สนใจมากไปกว่าการมุ่งทำงานลงถึงชาวบ้านในระดับพื้นดิน ซึ่งจำเป็นต้องใช้สายคาที่มองกว้างและไกล แต่ก็รู้จากเหตุผลที่เกิดขึ้นว่า ณ จุดซึ่งขยับไว้ น่าจะมีความจริงเป็นอย่างไร

ถ้าสามารถมองเห็นเงื่อนงำซึ่งแฝงอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดเท่าที่เป็นมาแล้ว อีกทั้งรู้ว่าพื้นฐานของการพัฒนาอยู่ด้านล่าง ย่อมเห็นความจริงว่า **"ข้าราชการประจำคือฐานให้กับการเมืองซึ่งเข้ามาอยู่เพียงช่วงสั้น ๆ"** หากนักการเมืองที่หวังเข้ามาใช้อำนาจกอบโกยผลประโยชน์เพื่อตัวเอง แม้ทำงานไปตามกระแสย่อมไม่ผิดหวัง ดังที่กล่าวกันว่า**"กินตามน้ำ"**

ส่วนผู้ที่มีความซื่อสัตย์และตั้งใจทำงานแต่ขาดประสบการณ์ อาจถูกการจัดฉากหลอกให้หลงเชื่อ หรือไม่ก็จำต้องเจ็บตัวถลอบออกมา อาจถึงประกาศเลิกเล่นการเมืองไปเลยก็เป็นได้ ดังเช่นที่ปรารภกันว่า**"คนคืออยู่ไม่ได้"** หรือไม่ก็ถูกกลืนทำให้คุณงามความดีที่สร้างสมไว้ในอดีตจำต้องสูญเสียไป แทนที่จะมีโอกาสนำไปใช้สร้างสรรค์สิ่งอื่นต่อในอนาคต

หากผู้เขียนไม่สมัครใจที่จะเข้าไปสัมผัสกับวงในแม้ระยะหนึ่ง ก็อาจยังมองภาพดังกล่าวแล้วไม่ได้ชัดเจนมากนัก แม้ระหว่างนั้นอยู่มาวันหนึ่ง มีคนเข้าไปพบภรรยาผู้เขียนที่บ้านและบอกว่า อยากขอให้เขียนอนุทินการซื้อวัสดุซึ่งเรียกกันว่า**"ไฮเทค"** และมีราคาแพง เพื่อใช้ในการปราบศัตรูพืชในนาข้าว และเสนอจะให้เงินเป็นล้าน เธอจึงตอบไปทันทีว่า **"อาจารย์ไม่มีนิสัยอย่างนี้"** ทำให้เราพูดกันว่า**"ผู้ที่เข้ามาหาคือปลาตาบอด"** เพราะปกติคนลักษณะนี้ก่อนจะเข้าหาใคร มักพิจารณาภูมิหลังไว้ใช้เป็นข้อมูลก่อนแล้ว แต่รายนี้น่าจะ**"ความอยากมากจนทำให้ขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบเสียก่อน"**

ตนมองเห็นปัญหาไม่นานพอสมควรแล้ว เริ่มต้นจากความไม่ชอบมาพากลในกระบวนการจัดการศึกษาซึ่งอำนาจการบริหารงานมักสะท้อนแนวโน้ม**"การใช้ศิษย์เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่าง ๆ"** จนกลายเป็นนิสัยทำให้ไม่รู้สึกรู้สีกตัวเองว่าคิดและทำอะไรลงไปโดยที่ส่งผลทำลายรากฐานความคิดเยาวชนให้จำต้องตกเป็นทาสวัตถุสิ่งซึ่งยิ่งขึ้น หากมีสิ่งใดที่ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนได้ชัดเจนก็จะละทิ้งศิษย์ไปทำอย่างอื่นโดยมีข้ออ้างต่าง สดแต่จะหาได้

การคิดแก้ไขปัญหาเพียงจัดตั้งกรรมการสอบสวนจึงเป็นเพียง**"การแก้ไขปัญหาลายเหตุสุด ๆ"** จึงไม่ควรย่ำความสำคัญเพียงแค่นำประโยชน์เดี๋ยวว่า**"อย่าปล่อยให้คนผิดลอยนวล"** ซึ่งมองผิวเผินอาจรู้สึกว่าเป็นการหวังดีต่อส่วนรวม ในเมื่อทุกสิ่งมองได้สองด้าน ดังนั้นในขณะที่รากฐานคนไทยส่วนใหญ่มีสภาพฟื้นคืนขึ้นมาขึ้น จึงน่าจะมีส่วนดีเยี่ยมดีให้คนยึดคติปลายเหตุมากขึ้นก็ได้

ในขณะที่ตนรู้สึกพอสมควรแล้ว ดังนั้นเมื่อเริ่มต้นเข้าไปสัมผัสวงในช่วยให้มองเห็นชัดเจนมากขึ้น จากรากฐานซึ่งอิสระถึงระดับหนึ่งแล้วช่วยให้มองเห็นทางออกโดยการมุ่งมั่นทำงานลงสู่ระดับล่างอย่างดีที่สุด กลับยิ่งทำให้มีโอกาสมองเห็นความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยที่รักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ให้มั่นคงอยู่ได้

ช่วยให้ตนรู้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า **"ทุกสิ่งที่มีผลสร้างสรรค์บนพื้นฐานสังคมลักษณะนี้ ผูกติดอยู่กับตัวบุคคลมากกว่า"** ดังนั้นการทุ่มเทแก้ไขปัญหอย่างจริงจังจากจิตวิญญาณที่เปิดกว้าง คงหวังผลระยะยาวได้ยากมากขึ้น อย่างไรก็ตามบุคคลผู้นำปฏิบัติได้อย่างมั่นคงก็ทำให้ว่าจะสูญเสียไม่ เนื่องจากช่วยให้มีโอกาสเข้าถึงความจริงซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในด้านตรงข้ามกับรูปวัตถุ ช่วยให้ชีวิตตนมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

อนึ่ง ผู้เขียนพบว่ามีหลายคนซึ่งทำงานอยู่ในกระทรวงนี้เคยเป็นศิษย์คนในมหาวิทยาลัยมาก่อน อย่างไรก็ตาม ถ้าคิดทำงานเพื่อส่วนรวมจริงคงต้องสนใจแยกแยะอย่างรู้เหตุรู้ผลว่า สิ่งใดคือเรื่องระหว่างบุคคลและสิ่งใดอยู่บนพื้นฐานของส่วนรวม อีกทั้งควรมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสองด้านให้ชัดเจนด้วย ทำให้มีการนำพฤติกรรมของแต่ละคนมาพิจารณาด้วยความเข้าใจโดยไม่ปะปนกัน ดังนั้นการแสดงออกจึงมีความเมตตาซึ่งให้กับทุกคนที่เข้ามาหา หากเป็นเรื่องของส่วนรวมแล้วพึงต้องรักษาประโยชน์ของด้านนี้ไว้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย

ถ้าใครสนใจต้องการเรียนรู้ความจริงเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนา ราชการของไทยเท่าที่เป็นมาแล้วจนถึงปัจจุบัน ใครขออนุญาตเรียนว่า หลังจากตนพ้นงานราชการในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาแล้วเป็นเวลาร่วม 20 ปี เมื่อช่วงปลายปีที่ผ่านมา นับเป็นครั้งแรกที่คนในมหาวิทยาลัย ฯ ได้มาหาอย่างเป็นทางการเป็นเรื่องราว เพื่อขอพิมพ์หนังสือเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชาการเกษตรจากข้อเขียนของผู้เขียน

ซึ่งความจริงแล้ว ผู้เขียนสนใจศึกษาวิเคราะห์**"ปัญหาคนในภาคการเกษตร"**จากรากฐานที่อิสระมาเป็นเวลานานมากพอสมควรแล้ว ตนจึงได้จัดรวบรวมมาให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมองที่ประเด็นต่าง ๆ ซึ่งมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงกันหมด นอกจากนั้นได้รับการขอร้องให้กำหนดข้อหนังสือด้วย จึงตั้งชื่อว่า**"เกษตรกรที่รัก"**

บทความในหนังสือเล่มนี้ นอกจากเสนอภาพความจริงซึ่งเห็นได้ตั้งแต่ต้นยังเป็นเด็กเล็ก ๆ คนหนึ่ง โดยที่เน้นวิธีการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดและรูปแบบเทคโนโลยีมาจนถึงช่วงหลัง ๆ รวมทั้งแทรกข้อคิดในเชิง-วิจารณ์บนพื้นฐานคุณธรรม รวมทั้งมีบทความเรื่อง**"ประสบการณ์ชีวิตจากการเป็นรัฐมนตรีเกษตร"**รวมอยู่ด้วย

จึงพอจะสรุปได้ว่า เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ทั้งหมด สะท้อนภาพปัญหาการเกษตรไทยโดยเน้นความสำคัญที่คนเหนือกว่าการมองที่รูปวัตถุ เช่น พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งรูปแบบการปฏิบัติบนพื้นฐานด้านนี้ด้วย เนื่องจากตนเองเห็นมานานแล้วว่า **"การจัดการศึกษาและฝึกอบรมคนในภาคการเกษตรของไทยทุกประเภท-ลักษณะ รวมทั้งสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์และวิทยุโทรทัศน์ แม้สิ่งพิมพ์ซึ่งออกโดยภาคเอกชน ไม่ได้ช่วยให้คนมองเห็นความจริงของคนอย่างแท้จริง หากมีผลยึดเย็บและล่อหลอกให้มุ่งไปยึดติดอยู่กับรูปวัตถุ จนกระทั่งทำให้สังคมเกิดปัญหาหนัก แม้ขณะนี้จะหวนกลับมาเห็นความสำคัญของภาคเกษตร แต่รากฐานความคิดก็ยังคงตกอยู่ในรอยเดิมอย่างเห็นได้ชัด**

สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจมากก็คือ หลังจากหนังสือดังกล่าวปรากฏออกมาแล้ว ก็มีเสียงสะท้อนออกมาจากบรรดาอาจารย์หลายคนว่า **"ไม่ใช่วิชาการบ้าง - ใช้สอนลูกศิษย์ไม่ได้บ้าง"** หากสามารถมองทวนกระแสดังกล่าวกลับไปค้นหาความจริงจากรากฐานความคิดผู้มอง น่าจะพบว่า**"อาจารย์หลายคนมุ่งไปยึดติดอยู่กับรูปวัตถุอย่างเห็นได้ชัด"** จึงขาดภูมิปัญญาที่จะนำเรื่องนี้มาสอน ทั้ง ๆ ที่หลักธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า**"ทุกสิ่งมีเหตุอยู่ที่คน"**

ช่วยให้มองเห็นคำตอบด้วยตนเองอย่างชัดเจนว่า **"สิ่งซึ่งคนที่มีความคิดลักษณะดังกล่าว เชื่อว่าใช้สอนลูกศิษย์ได้นั้นหมายถึงอะไร"** ดังที่เคยรับฟังคำปรารภจากอดีตมาแล้วแม้ไม่มากนักว่า**"การพัฒนาการเกษตรที่มีรากฐานหยั่งลงไม่ถึงคน"** เมื่อไม่ถึงคนก็ย่อมคอยจับจ้องจนจวนโอกาสหาประโยชน์ใส่ตนเป็นธรรมชาติ รวมทั้งหา-เรื่องสร้างงานให้ตนมีโอกาสจกจกกว้างขวางมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

กระบวนการซึ่งกล่าวมาแล้วอย่างรวม ๆ นี้เอง น่าจะถือวาคือคำจำกัดความของคำว่าขาดคุณธรรม

ธรรมชาติได้สอนให้รู้ว่าทุกสิ่งย่อมมีสองด้าน ดังนั้นคงโทษทุกคนในกระทรวงนี้คงไม่ชอบด้วยเหตุและผล ดังนั้น หลังจากเกิดเรื่องใหญ่ขึ้นจึงมีสื่อสาธารณะบางรายมาขอความเห็นจากผู้เขียน ทำให้ข้อมูลแนวคิดผ่านไปถึงคนภายในอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งคงไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าวมานานพอสมควร จึงมีเรื่องเกิดตามมาอีกลักษณะหนึ่งอย่างไม่คาดคิดมาก่อน

ปกติ ผู้เขียนเป็นคนอยู่อย่างกลาง ๆ และให้ความร่วมมือกับทุกคนที่เข้ามาหา โดยมีความสนใจเรียนรู้จากอีกด้านหนึ่งเป็นทุนอยู่ด้วย วันหนึ่งมีบรรดาสื่อทั้งหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ติดต่อทางโทรศัพท์มาถึงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีเสียงติดต่อทางโทรศัพท์ไปหาและแจ้งว่า เวลา 10.00 น. ของวันที่ 2 ตุลาคม 2541 ผู้เขียนขอเชิญสื่อทุกรายไปที่บ้าน เพื่อให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา**"ผักสวนครัวรั้วกินได้"** อาศัยที่มีหลายคนรู้จักจึงโทร.มาขอทราบความจริง

ปกติคนเป็นคนที่ให้ความร่วมมือกับทุกคน หากรู้ว่าเป็นเรื่องของส่วนรวม แต่ไม่เคยก้าวล้ำเส้นออกไปหาเรื่องของคนอื่น ในกรณีนี้พิจารณาเห็นแล้วว่าเหตุไม่ได้เกิดจากคนแน่ จึงต้องขอภัยที่ไม่รับใครทั้งสิ้น ทั้ง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันหมด

ทำให้สันนิษฐานว่า เรื่องนี้น่าจะมาจากคนในกระทรวงด้วยตนเอง ที่ไม่กล้าแสดงตัว จึงวางแผนใช้คนอื่นซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเป็นเครื่องมือ โดยคาดว่าน่าจะมีความคิดในแนวเดียวกับตน

ประจวบกับกับ ความไม่ชอบมาพากลทำนองเดียวกันนี้ ฟังจะเกิดขึ้นกับกระทรวงสาธารณสุขเมื่อไม่นานมานี้ โดยมี "กลุ่มหมอชาวบ้าน" ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นข้าราชการในกระทรวง ออกมาต่อสู้อย่างเปิดเผย มีคำถามมาจากสื่อ บางรายว่า "เหตุใดในภาคเกษตรจึงไม่มีเช่นกระทรวงสาธารณสุขบ้าง ?" ซึ่งเรื่องนี้น่าสนใจวิเคราะห์ค้นหาเหตุผล เพื่อพัฒนารากฐานความคิดตนเองด้วย

ความจริงซึ่งผู้เขียนมองเห็น น่าจะมีอย่างน้อยสองประเด็นคือ ประเด็นแรก รากฐานการศึกษาคนในสายเกษตรถูกอิทธิพลจากรูปแบบเทคโนโลยีปิดไว้อย่างหนาแน่น สิ่งหนึ่งซึ่งมองเห็นได้ชัดเจนน่าจะได้แก่การที่เกษตรกรไทย รวมทั้งนักวิชาการซึ่งเรียนมาในสายตรง ชาดการมองเห็นความจริงในทุกเรื่อง จึงจำต้องตกเป็นเบี้ยล่างคนที่อยู่ในระดับเหนือกว่า ดังเช่นสิ่งซึ่งเห็นได้ชัดในยามปกติคือปัญหาการตลาด ซึ่งราชการเองก็สั่งตามตัวเลข

กับอีกประเด็นหนึ่ง เกิดจากรากฐานความเป็นคนหย่อนยานมากขึ้น จึงขาดความอดทนในการต่อสู้กับปัญหาชีวิตตัวเอง ทำให้ถูกหลอกเข้าเมืองได้ง่ายมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วธรรมชาติของหมอ แม้ไม่อยู่ในราชการก็ยังมีโอกาสเลี้ยงตัวเองมากกว่า

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการช้อราษฎร์บังหลวงคงพบได้ไม่เพียงภายในกรอบการเกษตรเท่านั้นหากมีปรากฏอยู่ทั่วไป ไม่ว่าที่ไหนมีคนและมีผลประโยชน์ แต่เนื่องจากการเกษตรเป็นสิ่งอยู่ใกล้ตัวรองจากสาธารณสุข จึงมีโอกาสสะท้อนความจริงออกมาตามเหตุและผล นอกจากนั้นยังธรรมชาติที่อยู่ใกล้พื้นดินร่วมกับรากฐานจิตใจคนเป็นสังขาร จึงเห็นได้ชัดเจนกว่าเรื่องอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง อย่างไรก็ตามยังคงมีวิถีทางที่ก้าวต่อไปอีกอย่างเป็นธรรมชาติ แม้ใครจะบอกว่าต่อไปไม่มีอีกแล้ว คงจะเปิดโอกาสให้มองเห็นได้ในของคนนั้นได้ถึงความจริงอีกเช่นกัน

ทั้งนี้และทั้งนั้น หากหวนกลับมามองความสำคัญของ "เศรษฐกิจแบบพอเพียง และ การเกษตรแบบพอเพียง" ซึ่งหลายคนหันมาให้ความสนใจ แต่รากฐานคนส่วนใหญ่ยังคงยึดติดรูปแบบ ทำให้ผู้ซึ่งขึ้นไปอยู่ด้านบนส่วนหนึ่ง ฉกฉวยโอกาสใช้เรื่องนี้เป็นเครื่องมือกอบโกยผลประโยชน์ใส่ตน ดังเช่นที่มักได้ยินหลายคนในภาคธุรกิจปรารถนารบิกอย่างเปิดเผยว่า "ช่วงนี้จะไรกำลังคง ควรจะรับนำมาขาย เสมือน"น้ำขึ้นให้รีบตัก" ซึ่งบนพื้นฐานสังคมปัจจุบัน มีแนวโน้มตักแล้วทำลายมากกว่าตักแล้วสร้างสรรค์

ส่วนคนในด้านล่างก็จะแสดงออกในลักษณะ "เสโทเสนั้น" เนื่องจากขาดสติจึงขาดการนำมาวิเคราะห์ค้นหาความจริงก่อนที่จะเชื่อและนำปฏิบัติจากรากฐานตนเองอย่างอิสระ แต่หลังจากเกิดปัญหาขึ้นแล้วจึงหันไปคิดแก้ไข ทำให้ลงไปถึงเหตุ หากติดอยู่กับกฎระเบียบ ดังจะพบว่ามีการแก้ไขปัญหาโดยการเน้นออกกฎหมายกันอย่างเอาจริงเอาจัง แม้จำต้องสูญเสียเงินของประชาชนรวมทั้งทรัพย์สินซึ่งเคยสะสมไว้อย่างปราศจากการคำนึงถึง

สรุปแล้วสิ่งซึ่งเป็นปัญหาแฝงอยู่ในส่วนลึกอันได้แก่ "ภาวะปิดตัวเอง" ทำให้ขาดการรับรู้จริง ส่งผลเสียหายให้ให้กับตนเองและสังคมร่วมกัน ทำให้รักษาอิสรภาพไว้ให้ไปได้ออกมายิ่งขึ้น ส่วนจะไปถึงจุดไหนและสะท้อนภาพให้เห็นการปรับเปลี่ยนวิถีทางกลับคืนได้ชัดเจนเมื่อใด รวมทั้งอาจมีอะไรเกิดตามมาอีก บุคคลผู้ละลภาวะยึดติดย่อมไม่นำมาใส่ใจ จึงมุ่งมันทำงานจากรากฐานตนเองต่อไปอย่างรู้คุณค่าลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยถือเป็นการกำไรชีวิตซึ่งคุ้มค่าที่สุดแล้ว.